

Ekonomiutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (RP 139/2020 rd): Ärendet har remitterats till ekonomiutskottet för utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Ismo Tuominen, social- och hälsovårdsministeriet
- regeringssekreterare Sami Teräväinen, arbets- och näringsministeriet
- enhetschef Riku-Matti Lehikoinen, Regionförvaltningsverket i Södra Finland (distanskontakt)
- forskarprofessor Mika Maliranta, Konkurrens- och konsumentverket (distanskontakt)
- verkställande direktör Timo Lappi, Turism- och Restaurangförbundet rf
- ordförande Annika Rönni-Sällinen, Servicefacket PAM rf (distanskontakt)
- expert Karoliina Katila, Företagarna i Finland rf (distanskontakt)
- restaurangägare Henri Alén (distanskontakt).

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Rederierna i Finland rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Det viktigaste innehållet i och syftena med propositionen. Lagstiftningsförslaget är en fortsättning på den gällande lagstiftning som upphör att gälla i slutet av månaden och enligt vilken förplägnadsrörelserna kan åläggas temporära begränsningar och skyldigheter i fråga om öppettider, utskänkningsrättigheter, beläggning och organisering av verksamheten över lag i syfte att bromsa spridningen av coronaviruset. Innehållet i lagstiftningsförslaget är detsamma som i regeringens proposition RP 72/2020 rd.

Utlåtande EkUU 21/2020 rd

Genom en temporär förordning av statsrådet som utfärdas med stöd av den nu aktuella lagen ska det utfärdas närmare bestämmelser om begränsningarna och skyldigheterna samt om de geografiska områden där restriktionerna ska vara tillämpliga. I linje med den tidigare lagstiftningen om restriktioner ska dessa bestämmelser inte gälla personalrestaurangverksamhet och inte heller försäljning av mat och dryck för avhämtning.

Ekonomiutskottet har behandlat lagstiftningsförslaget med avseende på sitt eget fackområde och i överensstämmelse med den tidigare utskottsbehandlingen (EkUU 9/2020 rd — RP 72/2020 rd).

Omvärlden. Den tidigare lagstiftningen om restriktioner inom förplägnadsbranschen infördes vid en tidpunkt då det ansågs sannolikt eller åtminstone möjligt att infektionssituationen förvärras exponentiellt under vårens lopp och leder till en kris inom hälso- och sjukvården, då vårdkapaciteten blir överbelagd. Även om det då var klart att besluten måste fattas utifrån ofullständig bakgrundsinformation, väcktes så pass allvarliga farhågor av läget i andra länder där epidemin eskalerat att riksdagen ansåg det motiverat att som föregripande åtgärd anta restriktionslagstiftningen med en bred räckvidd.

Omvärlden och faktaunderlaget i fråga om det aktuella lagstiftningsförslaget är i viss mån nu annorlunda. Även om det fortfarande råder betydande osäkerhet om viruset och hur det sprids har kunskapsunderlaget nu stärkts. Coronaviruset sprids huvudsakligen genom droppsmitta – och eventuellt även genom att människor inandas aerosolpartiklar i luften. Ju längre tid och ju närmare varandra människor vistas i samma utrymmen inomhus, desto större blir smittrisen. I ljuset av aktuella fakta anses det vara tämligen möjligt att spridningen av viruset i samhället inte kommer att upphöra helt och hållet på länge. Det bedöms att epidemin fortsätter, eventuellt så att den trappas upp och lugnar sig om vartannat, åtminstone till dess att det finns effektiva vacciner för befolkningen. De exceptionella omständigheter som pågått i över ett halvt år har lett till att både företagens och arbetstagarnas ekonomiska buffertar krympt. Likaså har möjligheterna att tåla nya externa chocker minskat. I ljuset av detta är det viktigt att de beslut som nu fattas beaktar förändringarna i förhållandena och är hållbara på lång sikt.

Ekonomiutskottet anser att det är viktigt att bestämmelserna om restriktioner är noggrant avgränsade och gäller sådana typer av verksamhet där restriktionerna konstaterats vara mest effektiva när det gäller att sätta stopp för spridningen av viruset. Också grundlagsutskottet (GrUU 7/2020 rd) har fäst uppmärksamhet vid det här, med betoning på villkoret att begränsningar i näringsverksamhet ska vara nödvändiga.

Konsekvenser för konkurrensförhållandena. I sin bedömning av stödet till förplägnadsrörelser (EkUB 11/2020 rd — RP 67/2020 rd) pekar ekonomiutskottet på konkurrensneutraliteten i behandlingen av olika typer av företag i lagstiftningen. I samband med behandlingen av den nu aktuella lagstiftningen har det framförts att en schablonmässig reglering som samordnat berör alla aktörer bidrar till att skapa jämlika konkurrensförutsättningar.

Bedömning av de föreslagna begränsningarna. Utöver det som sagts ovan konstaterar ekonomiutskottet att de föreslagna schablonmässiga restriktionerna bidrar till målet att regleringen ska vara förutsägbar, men den upplevda legitimiteten kan kringkäras av att de också omfattar verksamhet och situationer där förplägnadsrörelserna genom egna åtgärder kunde hantera smittoris-

Utlåtande EkUU 21/2020 rd

ken. Ekonomiutskottet anser i princip att restriktionerna är den rätta lösningen för att bromsa epidemin, men de föreslagna kriterierna ger ganska små möjligheter till flexibilitet och väcker därför frågor om ändamålsenligheten. Utgångspunkten för den nu aktuella lagstiftningen är densamma som i den tidigare propositionen (RP 72/2020 rd). Vid behandlingen av denna konstaterade ekonomiutskottet att principen att 50 procent av restaurangens kundplatser kan omfattas av restriktionerna beaktar inte i tillräcklig grad att restaurangerna är av olika storlek och har olika typer av lokaler, hur mycket utrymme det finns per kund eller hur kundlokalerna i övrigt är arrangerade. Gränsen på 50 procent kan i fråga om många restauranger innebära att det inte lönar sig att ha öppet över huvud taget. Då minskar restriktionen den ekonomiska aktiviteten mer än beräknat, vilket också påverkar balansen mellan de epidemiologiska fördelar som restriktionerna medför och de övriga kostnaderna för samhället.

Utskottet upprepar vad det yttrat i samband med behandlingen av den tidigare lagstiftningen, nämligen att om till exempel 60 eller 75 procent av kundplatserna fick vara belagda, skulle även en del små förplägnadsrörelser kunna fortsätta med sin verksamhet på ett ekonomiskt hållbart sätt och se till att kraven på avstånd uppfylls. I det fallet bör förplägnadsrörelserna givetvis avkrävas särskilt noga genomförda åtgärder för att bekämpa viruset på annat sätt. Ett av de tillåtna alternativen kunde vara minimiavstånd eller skyldighet att hänvisa kunderna till sittplatser eller ordna fysiska hinder för virusspridning mellan kunderna. När det gäller små restauranger bör det också noteras att de inte kan bli en källa till omfattande smittspridning på grund av sin storlek.

Även om begränsningen av alkoholservering i princip anses motiverad, berörs inte nödvändigtvis alla slags förplägnadsverksamhet av argumenten i propositionen, att kunderna dricker i berusningssyfte och blir oförsiktiga. Man kan ställa sig frågan om regleringens syfte lika väl kunde uppnås till exempel enbart genom att alkoholserveringen begränsas utan någon särskild bestämmelse om öppettider. Detta skulle exempelvis göra det möjligt för matrestaurangerna att få en större kundvolym (flera dukningar per bord och kväll) utan avkall på hälsosäkerheten. Om restriktionerna införs på grund av risker till följd av berusningsdrickande kan man dessutom fråga sig om det är motiverat att låta dem omfatta aktörer som överhuvudtaget inte serverar alkohol.

Ekonomiutskottet påpekar att det är en förutsättning för att samhället ska fungera dygnet runt att till exempel olika transporttjänster (logistik, taxitjänster), räddningsväsendet eller andra aktörer som bedriver verksamhet nattetid behöver och utnyttjar förplägnadsrörelsernas tjänster nattetid. Det är viktigt att förplägnadsverksamhet som bidrar till att samhället kan fungera dygnet runt inte förhindras till följd av denna lagstiftning.

Sakkunniga har också tagit upp frågan om tillhandahållande av restaurangtjänster i olika trafikmedel. I synnerhet tillhandahållandet av restaurangtjänster inom sjötrafiken kommer enligt uppgift att försvåras om den föreslagna regleringen tillämpas på fartyg som avgår från hamnen under kvällstid. Sakkunniga befarar att det på dessa villkor inte går att tillhandahålla restaurangtjänster för alla passagerare, i synnerhet när antalet kundplatser begränsas till hälften av kapaciteten under normala tider. Ekonomiutskottet anser att farhågorna är befogade och betonar att begränsningarna i fråga om restaurangtjänster också omfattar frakter och andra arbetsresor som bör fungera så smidigt som möjligt med tanke på landets ekonomi. Tillämpningen av restriktionerna på dessa fartyg bidrar också till att skapa en konkurrensnackdel för fartyg som seglar under finsk

Utlåtande EkUU 21/2020 rd

flagg; fartyg som seglar under andra staters flagg kan ordna sina restaurangtjänster utan att påverkas av den aktuella lagstiftningen.

Restriktionernas geografiska dimension. När det gäller bestämmelsernas regionala räckvidd hänvisar ekonomiutskottet till sitt tidigare betänkande om temporär ändring av lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (EkUB 5/2020 rd — RP 25/2020 rd). Bedömningen av godtagbarheten kretsade kring att restriktionerna skulle graderas regionalt i enlighet med epidemiläget, med betoning på nödvändighetsvillkoret. Ekonomiutskottet anser det vara viktigt att restriktionerna kan införas endast i de områden där de är nödvändiga.

Även den föreslagna regleringen innebär en möjlighet till regional gradering. I våras infördes rikstäckande bestämmelser eftersom nya smittkluster bedömdes kunna uppstå plötsligt var som helst. Denna hotbild har också förverkligats i viss mån. Åtgärderna bör vidtas med tillräcklig framförhållning för att samhället inte ska behöva stängas i stor omfattning. Med beaktande av att omvärlden förändrats på det sätt som beskrivs ovan i detta utlåtande är det i det rådande epidemiläget inte ändamålsenligt att föreskriva att de föreslagna begränsningarna i princip ska gälla i hela landet utan regional gradering.

Ekonomiutskottet betonar vikten av regional utvärdering, särskilt med beaktande av att den nu föreslagna regleringen är planerad att gälla relativt länge, fram till utgången av februari 2021. Enligt utredning är det möjligt att differentiera restriktionerna genom bestämmelser på lägre nivå (statsrådsförordning) och beslut av regionförvaltningsverken. Utskottet understryker att regleringen och den regionala prövningsrätten möjliggör flexibilitet utifrån det aktuella epidemiläget. Ekonomiutskottet anser det vara viktigt att restriktionerna hävs om läget tillåter det.

Konsekvenser för de offentliga finanserna. Begränsningar i utövandet av näring har en direkt inverkan på skatteintäkterna och de offentliga finanserna och därmed i sista hand på möjligheterna att ha offentliga tjänster i Finland, inklusive hälso- och sjukvård. Besluten ska fattas med hänsyn till att de offentliga finanserna och vårt hälso- och sjukvårdssystem ska kunna fungera också på lång sikt samtidigt som även andra patienter än de coronavirusdrabbade ska tillförsäkras vård. Med beaktande av detta är de nu föreslagna restriktionerna inte enbart en avvägningsfråga mellan hälsa och ekonomi, utan frågan är betydligt mer mångfacetterad och kräver att även de samhälleliga kostnaderna vägs in.

Slutsatser. Mot bakgrund av erfarenheterna är det uppenbart att ingen enskild åtgärd kan sätta stopp för virusspridningen. Det är alltså viktigt att använda en bred uppsättning metoder med tillräcklig framförhållning. En bred metodarsenal kan i bästa fall också leda till att åtgärderna mer effektivt träffar rätt och får större genomslag i olika situationer och förhållanden.

Ur förplägnadsrörelsernas synvinkel är det en väsentlig skillnad jämfört med våren att lagstiftningen då infördes vid en tidpunkt då det var möjligt att delvis bedriva verksamheten utomhus, vilket visade sig vara en faktor som stödde lönsamheten för många företagare. Men när den nu föreslagna lagstiftningen ska tillämpas är det här alternativet praktiskt taget uteslutet på grund av årstiden.

Utlåtande EkUU 21/2020 rd

Utskottet påpekar att de svårigheter som restaurangbranschen för närvarande genomgår inte enbart beror på lagfästa restriktioner och myndighetsbeslut utan också på förändringar i konsumenternas beteende för att undvika smitta. En av de viktigaste förutsättningarna för att möjliggöra ekonomisk aktivitet är därmed att restaurangverksamheten och tillsynen över den ordnas på ett sätt som stärker konsumenternas förtroende så att de anlitar tjänsterna med hänsyn till hälsosäkerheten. Det är viktigt att bekämpa epidemin med möjligast effektiva riktade åtgärder. Internationella exempel visar att restriktioner har införts för inresa (karantän) och möten. Om epidemin trappas upp kommer konsumtionen att avta och mer omfattande restriktioner måste införas. Utskottet påpekar att ekonomin måste ses som en helhet. Förebyggande insatser görs mer inom de branscher där det i betydande utsträckning förekommer fysiska kontakter. Det måste beaktas när stödåtgärderna ska sättas in.

Utskottet upprepar sin kommentar som gällt flera tidigare förslag till lagstiftning om näringsverksamhet: ändringar i regleringen är alltid en friktionsfaktor med tanke på organiseringen av näringsverksamheten, även då ändringen innebär att skyldigheterna eller begränsningarna lindras. Ändringar fram och tillbaka på en kort tid innebär bortkastat arbete och material för företagen och dessutom svårigheter att hålla reda på vad som är tillåtet och vad som är förbjudet.

I den föreliggande propositionen är ambitionen att hitta en balans mellan att möjliggöra utövandet av näring och sätta stopp för spridningen av viruset. Med tanke på att virusepidemin visat sig vara svårare att förutse än vad som väntades i våras, måste det i strävan efter balans vara en högre prioritet att göra det möjligt för samhället att fungera, så att de offentliga stödmekanismerna håller och resurserna räcker till för de ändamål där de behövs mest.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Ekonomiutskottet föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande EkUU 21/2020 rd

Helsingfors 14.10.2020

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Juhana Vartiainen saml
vice ordförande Hanna Kosonen cent
medlem Atte Harjanne gröna
medlem Mari Holopainen gröna
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Eeva Kalli cent
medlem Pia Kauma saml
medlem Riitta Mäkinen sd
medlem Matias Mäkynen sd
medlem Minna Reijonen saf
medlem Janne Sankelo saml
medlem Joakim Strand sv
medlem Hussein al-Tae sd
medlem Veikko Vallin saf
medlem Tuula Väätäinen sd
medlem Johannes Yrttiaho vänst
ersättare Heikki Vestman saml.

Sekreterare var

utskottsråd Teija Miller.

Utlåtande EkUU 21/2020 rd
Avvikande mening 1

AVVIKANDE MENING 1

Avvikande mening

Vi föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs i ekonomiutskottets utlåtande och

att social- och hälsovårdsutskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande. *(Den avvikande meningens förslag till uttalande)*

Den avvikande meningens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att statsrådet ändrar lagförslaget så att olika slags restauranger ska ha förutsättningar att bedriva verksamhet genom att restriktionerna blir tillämpliga endast i de områden där de är nödvändiga och på så sätt att

a) en beläggningsgrad på 75 procent tillåts i matrestauranger,

b) för restauranger som inte har alkoholservering eller där alkoholserveringen sker i samband med måltider gäller mindre strikta bestämmelser om öppettider jämfört med restauranger som har alkoholservering,

c) restaurangverksamhet som finns till för att samhället ska kunna fungera dygnet runt undantas helt från bestämmelserna om öppettider och

d) konkurrenssituationen för fartyg som avgår kvällstid inte försämras i förhållande till fartyg som seglar under utländsk flagg.

Helsingfors 14.10.2020

Pia Kauma saml

Janne Sankelo saml

Juhana Vartiainen saml

Heikki Vestman saml

Utlåtande EkUU 21/2020 rd
Avvikande mening 2

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Hotell-, restaurang- och turismbranschen har stor betydelse för sysselsättningen och de enskilda branscherna stöder varandra. Om näringsverksamheten i restaurangbranschen försvåras oskäligt mycket blir konsekvenserna för ekonomin över lag därför större.

Sannfinländarna anser att de åtgärder som syftar till att bromsa epidemin är påkallade och rentav nödvändiga. Samtidigt bör man dock sträva efter att välja så lindriga åtgärder som möjligt på grund av de tunga ekonomiska följderna.

I propositionen beaktas inte skillnaderna mellan olika typer av restauranger i tillräcklig utsträckning. Riskerna är relativt låga till exempel i matrestauranger där kunderna sitter vid bordet under hela sitt besök, vanligen inte blir så berusade och bordssällskapet oftast består av bekanta, såsom familjen eller arbetskamrater. Däremot orsakas större smittorisker av nöjesrestauranger där musiken spelas på hög volym och verksamheten bygger på alkoholförsäljning och där sittplatserna är få.

Sannfinländarna anser att 58 a § 2 mom. är för strängt. Det finns inga särskilda skäl till varför alla restauranger måste stänga senast klockan 23. Att serveringen ska upphöra senast klockan 22 är överdrivet. I synnerhet matrestauranger kan fritt få ha öppet. Det vore lämpligare att upphöra med alkoholserveringen vid midnatt. I restauranger av nattklubbstyp som kan se till säkerhetsavstånd och liknande kunde alkoholserveringen efter prövning lämpligen upphöra klockan ett.

58 a § 3 mom. begränsar antalet kunder till högst hälften av det största antal som anges i serveringstillståndet eller projektbeskrivningen. Sannfinländarna anser att detta är fel. Om vi tänker på en matrestaurang där kundlokalerna består av sittplatser för ätande kunder, kan alla kundplatser användas, förutsatt att avstånden mellan borden är tillräckligt långa.

De som skrivit propositionen vet tydligen själva att villkoren är strikta, eftersom 2 och 3 mom. av någon anledning inte gäller personalrestauranger.

Sannfinländarna vill också i enlighet med förslaget från Turism- och Restaurangförbundet rf att regeringen presenterar fakta och motiveringar till varför egenkontroll, hygienåtgärder och krav på sittplats kombinerat med en riskbaserad myndighetstillsyn inte räcker till och varför det är nödvändigt att skärpa restriktionerna.

Avvikande mening

Vi föreslår

att social- och hälsovårdsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande EkUU 21/2020 rd
Avvikande mening 2

Helsingfors 14.10.2020

Veikko Vallin saf
Minna Reijonen saf